

Domedeljek

Leto II.

Ljubljana, 2. julija 1928

Štev. 27

„Ne za državo, za njen ustroj gre!“

Svetozar Pribičević o usodni politični situaciji

Brezuspešni poskusi zanesti razdor med Hrvatce in prečanske Srbe – Razkol v srbskem združništvu – Nesrečna kratkovidnost hegemonistov – Nettunske konvencije so le izgovor – Revizija ustave je potrebna za sanacijo države

Beograd, 1. julija. Svetozar Pribičević je danes v poslanskem klubu KDK sprejel novinarje in jim podal daljšo izjavo.

Uvodoma je naglasil, da je pred štirimi dnevi dal dopisniku »Corriere della Sera« intervju, ki pa je bil v listu slabo reproduciran, tako da je v mnogih odstavkih pokvaril smisel in ni mogoče spoznati prave misli. To ugotavlja, da se iz tega ne bi izvajali napačni politični sklepi.

V »Politiki« je izšel članek pod naslovom »Glas Sumadije«, v katerem piše napada KDK in Svetozarja Pribičevića. »Na ta »glas« Sumadije«, je naglasil Pribičević, »nočem niti odgovarjati, ker je to glas znanega radikalnega poslance, s katerim noče KDK imeti nikakih zvez. Ta »glas« tolmači, pojasnjuje in opravičuje umor v Narodni skupščini, o čemer ima Evropa že svoje mnenje.

Ravno tako nočem niti odgovarjati na izjave nekaterih prečanskih radikalnih organizacij, ker so te organizacije delo policije in niso imele niti toliko moči in veljave, da bi bile izvolile vsaj enega poslanca v Narodno skupščino. Čeprav jim je bil na razpolago ves državni aparat. Na drugi strani pa te organizacije ne predstavljajo naroda v teh krajih. Zato njihov izjav niti ne smatram za resno.

Usodna znamenja

»Kar se tiče prečanskih Srbov, je jasno in brezdvomno, da se oni skupno s Hrvati bore za enakost in ravnopravnost in da v tej borbi ne bodo odnehal, dokler ne bo dosežena zmaga. Optimistično presojanje položaja ne vodi do smotra in lahko samo zavede na stranpoti. V tem oziru zadostuje, ako opozorimo na to, da so pred dnevi srbske zemljoradniške zadrage v prečanskih krajih ustanovile svoj poseben savez s sedežem v Novem Sadu. Ali ni to zadosten dokaz, kako daleč je Beograd zavedla sedanja hegemonistična politika? Če se že združništvo cepi, pač ni težko spoznati, da bile dvajseta ura in da je nastopil položaj, ki ga je mogoče rešiti samo z globokim razumevanjem razmer, ne pa z bedasto kampanjo, ki se vodi v zadnjem času in ki je zakrivila tudi nesrečne dogodke v Narodni skupščini.

Nerazdružljivost KDK

»S prezirnim grem preko poskusov razdvojitve HSS in SDS, kakor tudi preko spletk in intrig, ki se proti nam nadaljujejo. Radič je dal večerjati na dostojen odgovor. Treba se je globoko zamisliti v vsebino njegove večerjanske izjave in vsakdo lahko spozna, ki ga je mogoče rešiti samo z globokim razumevanjem razmer, ne pa z bedasto kampanjo, ki se vodi v zadnjem času in ki je zakrivila tudi nesrečne dogodke v Narodni skupščini.

Naivne intrige režimovcev

»Z ozirom na kampanjo, ki jo vodijo proti meni Vukičeviću radikali, in z ozirom na vesti, da se bodo radikali pogajali neposredno s HSS, odgovorjam: Če prihodnji dnevi bodo pokazali, da z Vukičevićem radikali ne bo hoteli nič od KDK razgovarjati. Ne morda zato, ker sem proti temu jaz, marveč zato, ker je proti temu celokupna KDK. Napoved, da se bodo radikali pogajali z Radičem in HSS, smatramo v krogih HSS za žalitev. Kampanja Vukičevićevih radikalov in gotovih demokratov je zame kolosalna usluga in me popularizira v prečanskih krajih ter mi dela večjo reklamo, kakor bi si je mogel želel, če bi je sploh še potreboval. Režimovci sedaj naglašajo, da hočejo počakati na ozdravljenje Stepana Radiča in se pogajati neposredno s HSS. To delajo zgolj zato, da pridobe na času in zavlačujejo ostavko vlade. Ne morem si niti misliti, da bi bili res tako naivni, da bi le verjeli v možnost ločenih pogajanj z Radičem in HSS.

Čas beži...

»Kaj pravite na izjave g. Mačka, ki so mnogo dalekosežnejše od vaših?»

»To ni moja stvar. O tem naj razmišljajo oni, ki vodijo kampanjo proti meni, češ, da jaz postruujem odnose. Tem sem že odgovoril, ko sem dejal, da bi se odnosaji ne mogli postriti, če bi bila sestavljena vlada, v katero bi imeli tudi Hrvati zaupanje in če bi bile izvršene potrebne reparacije in sanacije. Zakaj me ne marajo na ta način onemogočiti? Sedaj se naenkrat razburjajo radi izjav g. Mačka. Vsaka politična situacija ima svojo dinamiko. Če se režimovci v najbližnjih dneh ne zganejo, bodo tudi sedanje izjave g. Mačka opravile kmalu izgled blage in oporne. Pravačali bodo elementi, ki se bodo zadovoljili samo s skrajnimi solucijami. Izjava g. Mačka je najboljši in najjasnejši odgovor na kampanjo, ki je naperjena proti meni. To izjavo bi morali v Beogradu dobro

Nobile je na varnem — tovariše in rešitelje pa objema bela smrt

O Amundsenu ni nikakih vesti. — Ogromni stroški švedske vlade za rešilno akcijo.

Oslo, 1. julija. Po vestih iz Tromsø izjavljajo ribiči, ki so prispeli tjakaj, da so opazili 18. junija zvečer 100 km severovzhodno od Medvedovega otoka letalo, ki je letelo v smeri proti južnemu koncu Spitzbergu. Mogoče je, da je bilo to letalo Amundsenovo. Norveška vlada je nato odposlala dva strokovnjaka v Harstad, ki naj bi vprašala ribiče za pojasnilo. Upanje za rešitev Amundsenovega letala je zelo majhno. Kakor se vse zdi, so ribiči zamenjali Amundsenovo letalo z letalom italijanskega pilota Maddalene, ki je nekako v istem času letel iz Tromsø na Spitz-

berge. Moštva raznih parnikov, ki love ribe v okolici Medvedovega otoka, izjavljajo, da tamkaj niso odkrili niti najmanjšega sledu o letalu »Latham«.

Oslo, 1. julija. Po računih listov se je za rešilno akcijo Nobileove posadke potrošilo že več milijonov švedskih kron. Pri reševalni akciji sodeluje 20 letal, ravno toliko ladij in nekaj ducatov manjših ekspedicij s sankami s pasjo vprego. Samo letala stanejo dnevno nad 10.000 kron. Vsota 400.000 K, ki jo je vlada določila za rešilno ekspedicijo, je bila prekoračena že za precejšnjo vsoto.

Švedska posadka, ki je rešila Nobila.

Polet v vsemirje

Nedavno se je nemškemu avtomobilskemu konstruktorju Opelu posrečil poskus z raketnim avtomobilom. (Njegov drugi poskus se je sicer ponesrečil, kar pa na dejstvu, da je avtomobil pa pogon z raketami danes izvedljiva stvar, ne more ničesar izpremeniti.) Raketni avto je v osmih sekundah dosegel hitrost sto kilometrov na uro, kar odgovarja povprečnemu pospešku treh in pol metra na sekundo.

Ob tej priliki se je zopet pojavilo vprašanje, ali bi ne bilo mogoče — morda baš z vozilom, zgrajenim z uporabo raket — odleteti z zemlje na bližnjem lunu, na planet Mars in Venero ali celo delj v vsemirju. Nekaterim fantantom se zdi, ko Opelovih uspehih problem že skoro izvedljiv, zato ne bo nezanimivo ogledati si približe nekatere njegove bistvene komponente.

Gravitacija

Sleherno telo privlači zemlja s silo, ki jo imenujemo gravitacija ali težnost. Ta sila je, kakor je dokazal Newton, ne samo lastna vsem zemeljskim telesom, nego velja splošno za ves univerzum. Kakor znano tehta liter vode en kilogram, ali da govorimo fizikalno, liter vode privlači zemlja s silo enega silograma. Če bi to vodo postavili 6400 km nad zemeljsko površino t. j. dvakrat delj od zemeljskega središča kakor prej, bo na zemlja privlačevala s silo četrti, v razdalji nadaljnjih 6400 km le še s silo devetine kg. Račun kaže, da privlačna sila z vedno bolj naraščajočo razdaljo od zemlje vedno hitreje pade. V točki, ki leži natančno v sredi med lunu in zemljo, bo na vodo delovala sila jedva enega grama. Če se že bolj bližamo mesecu, se bo začela javljati njegova privlačna sila.

Premaganje težnosti

Če hočemo torej dospeti na luno ali na kak planet, moramo najprej premagati zemeljsko težnost in prodreti v območje težnosti dotičnega vsemirskega telesa. Teoretično stvar ni izključena. Če bi se nam posrečilo vreči kako telo v zrak s hitrostjo 11.200 metrov na sekundo (to je približno dvajsetkratna hitrost izstrelka puške), bi to telo ne padlo več na zemljo, nego bi letelo dalje v vsemirje. Toda težava je v tem, da te hitrosti ni baš lahko doseči. Top, ki bi jo naj proizvajal, bi glasom računov moral meriti v dolžino več kilometrov in za izstreljenje bi bilo treba bog zna koliko ton smodnika. Pa tudi če bi bilo mogoče zgraditi tak top, bi težava še ne bilo konec: zakaj pri toliki hitrosti (nad 11 km na sekundo) je ni kovine, ki bi vzdržala brez škode ogromni zračni pritisk.

Gibanje z lastno silo

In sedaj pride do veljave princip raket. Namestu da bi telesu vso hitrost poddelili na enkrat, si uredimo tako, da se telo z lastno silo sukcesivno poganja naprej. Za razumevanje tega principa naj služi tale primer: Sedimo na voz, ki stoji na tiru in izkazuje napram tračnicam le malo trenja, in vzemimo nekaj težkih železnih krogel ter jih zakaotalimo drugo za drugo v smeri tračnic. Opazili bomo, da se bo voz začel gibati v nasprotni smeri z vedno večjim pospeškom. Ta princip pa se ne da uporabiti samo pri vodoravnem gibanju, nego kakor opažamo pri raketi tudi v navpični smeri. Pri raketi si mislimo namestu železnih krogel, navedenih v našem primeru, dolge zažganega smodnika, ki ga naglo si sledeče eksplozije sunejo nazaj.

Finalna tekma za pokal LNP

Ilirija si je z zasluženim zmago trajno osvojila pokal – Pri lahkoatlet-
skih tekmovanjih so bili postavljeni en jugoslovenski in dva sloven-
ska rekorda – Po izbirni kolesarski dirki so bili določeni v olimpijsko
moštvo Banek, Šolar, Škrabel, Ljubič, Santo in Kranjc

Ilirija – Rapid (Maribor)
5:0 (1:0)

Znano je, da je Rapid na domačih tleh vedno
nevarnejši kot drugod. Tudi v včerajšnjem po-
kalnem finalu, kjer je imel za nasprotnika ljub-
ljansko Ilirijo na njenem igrišču, se je to pokazalo
v polni meri. Igra je bila tudi s strani Ilirije
precej mirna in je šele v zadnjih 25 minutah
nekoliko pridobila na zanimivosti. V ostalem je
potekla mirno in v mejah dopustne igre, tako da
je imel sodnik malo vzmetiljivega posla. Dose-
ženi rezultat odgovarja poteku igre; kljub ne-
odločnosti napada pa bi bil Rapid zaslužil častni
gol.

Moštvi sta nastopili sledeče:
Ilirija: Kreč, Pleš, Vovšek, Volkar, Dekleva,
Lado, Janec, Šiška, Oman, Vodeb, Doberlet.
Rapid: Pelko, Burian, Kurzman, Simmerl,
Brückl, Klippstätter, Seyfert, Wenko, Tergletz,
Vidovič, Pernat.

Ilirija je od zadnje tekme s Hermesom zopet
padla. Vse kaže, da njena forma še ni stalna in
je še vedno na poti rehabilitacije. Dočim je spr-
va kazala mnogo smisla, je kmalu zapadla v pre-
komerno kombiniranje in igračkavanje, ki ji seve-
da ni prineslo koristi. Šele proti koncu se je
napad s krilci nekoliko razjasnil in predvedel
par lepih akcij, ki jih je zaključeval Šiška s sil-
nimi strelji na gol. Mnogo manj pa je novi »gost-
itelj« zadovoljeval v tehničnem oziru. Oman in
Vodeb sta v tem delu igre dobro opravljala svo-
je delo. Krili sta bili mnogo slabši; za desno je
moštvo nujno potrebovalo nadomestila. Tudi Doberlet
je daleč od svoje nekdanje forme; par njegovih
prostorov je ostalo v spretnih rokah Rapidovega
vratarja. Krilska vrsta, razen Lada, tudi ni
bila na višku. Netočno podajanje je zelo zavla-
čevalo delo napadalne vrste. Šele proti koncu
sta tudi Dekleva in Volkar dobila dober kon-
takt in uspešno podpirala trio. Obramba je bila
dovolj sigurna; vsekakor pa so Plešovi »osvo-
bodilni« udarci od mnogo kvarili dober vtis.
Kreč ni imel pravega posla; kolikor je bilo
treba, je pobral.

Rapid, kakor rečeno, ni pokazal mnogo. Naj-
slabši del je bila napadalna vrsta, ki je, razen
srednjega napadalca in desnega krila, skoraj ni
bilo videti. Defenzivno pa sta krilska vrsta in
oča obramba izjavili marsikatero potezo Ilir-
janov. Neumoren je bil srednji krilec; tudi levi
branilec je delal Šiški mnogo preglavic. Vratar
je rešil par brezupnih situacij in dvignil preko
prečke nekoliko ostro plasiiranih strelcev Šiške;
za drugi gol zadene kljub temu skoraj vsa
krivda njega. Moštvo je igralo disciplinirano in
od skrajnosti postrvovno. Vidi pa se mu, da v
sedanji formi po pravici zavzema drugo mesto
za lokalnim prvakom ISSK Mariborom.

Igra je v prvi polovici in v dobrem delu dru-
ge polovice potekala precej monotono. Edino spre-
membo je prinesel Šiškov gol v 23. min. I. pol-
časa ter kmalu po pričetku drugega polčasa De-
klevov gol iz daljave 25. min. ki je vratarju ušel
med kolena. Tretji gol je padel 15 min. pozneje
iz enajstmetrovke po Šiški. Proti koncu Ilirija
stalno pritiska, izšli več kotov ter zviša po Vo-
debu in Omanu na končnih 5:0.

Tekmo je prav dobro vodil g. Deržaj. Gle-
dalcev je bilo malo. Nogomet pri nas pač še ni
tako priljubljen, da bi se ljudje odrekli kopanju,
turistiki in raznim drugim prireditvam.

Pred tekmo so člani odbora SK Ilirije s krat-
kim nagovorom čestitali obema jubilaroma Ladu
Zupancu in Doberletu za 200. oziroma 100 tek-
mo za klubove barve. V znak priznanja sta pre-
jela lični spominski darili.

Ilirija si je s to zmago priborila tretje po-
redno darilo, pokal LNP, v trajno last.

I. SSK MARIBOR PROTI SK CELJE 2:1 (0:0).

Prijateljska tekma, ki se je vršila v Celju, je
pokazala, da so Celjani zelo agili in postrvo-
valni. Mariborčani pa imajo še vedno svojo staro
napako, neodločnost pred golom. Dobro poseče-
no tekmo je sodil g. Wagner.

I. SSK Maribor rezerva : SK Svoboda komb.
4:2 (2:0).

Lahka atletika Lahkoatletska prvenstva za mo

Moč ljubezni in sovraštva

Adrijana Lecouvreur

II.

Za Louisa XV. se je francosko družabno življenje kotalo v kaj nizkih navedbah: ljudje so živeli razburjeno, hlepi so zgozeli po ugodju in čudni nasladi. Čednost vzdržnosti in vztrajne deviške ljubezni jim je bila neznanca, moralne ženske so zasmebovali. Čeprav je Adrijana kot gledališka kraljica pripadala tistemu poklicu, ki v tedanjih dobi, dasi ni bil baš zasmevan, vendar ni užival onega spoštovanja, kakor bi ga bil zaslužil, se je vzlic temu znala vzdržati na višini dame v najodličnejšem pomenu te besede: ni ji bilo za lahkomisljena ljubavna razmerja, neno ponašanje je pri vseh, ki so jo poznali, vzbujalo spoštovanje in med prijatelji je štela največje duhovne stoletja počeniš z Voltairo. Iskala je moza, edinega moza, ki bi se mu mogla predati vsa, s telesom in dušo. Ni ga našla; dvakrat razočarana je resignirala in se je posvetila zgolj se umetnosti.

Tedaj pa je njeno srce vzplamtelo v poslednji in najusodnejši ljubezni. Bilo je l. 1720, ko je spoznala Morica Saska, Le-temu je bilo šele štiriindvajset let, bil je pa že slaven in si je bil nabral tavorit v enajstih bitkah. Bil je sin Avgusta II. Poljskega in grofice Marije Avrore Königsmarkove, ki jo je kraljevič zapejal in potem ostavil. Oče ga je priznal za sina šele leta 1711. Kot dvanajstleten deček je že služil vojake, s trinaajstimi leti se je udeležil bitke pri Malplaquetu. Prišel je bil v Francijo, da se izpopolni v vojni umetnosti, pri tem pa ni zanemarjal pouka v ljubezni. Ko je spoznal Adrijano, se je takoj zagledal vanjo. Tudi njo je mladi vojniški vištok postave mahoma osvojil. Leta 1714. se je bil Moric oženil z Ivano

Mario Loebnovo, a se je kmalu ločil od nje. Od takrat je ponosni vojak potoval po vsej Evropi, iščeč slave, ljubezni in kraljestva. — Slučajno je srečal Adrijano Lecouvreurovo in spoznal je, kaj je ljubezen: velika iskrala ga je očarala s svojo božansko ljubkostjo.

Toda Moric Saški je bil neniren duh, človek dejanja in hkrati sanjač, veseljak, nasilnik in slavohepnec. Hotelo se mu je kraljestva; vseeno ali v Kurski ali na Korzi, na Madagaskarju ali v takrat še deviški Ameriki: želel si je kraljestva, želel si je podanikov, ki bi jim mogel vladati.

Takšen je bil človek, kateremu je Adrijana dala vso svojo neskončno nežno ljubezen. Pazila je nanj z ljubosumnostjo žene, ki je uverjena, da je to njena poslednja in najusodnejša ljubezen; skrbela je zani kakor mati, sestra in ljubimka; čakala ga je kadar ga ni bilo, s smrtno tesnobo, in ga je ljubila bolj kakor svojo umetnost, bolj kakor ves svet.

Tolika strast ni mogla ostati samo v srcu in na ustnah, morala si je dati duška v pismih, ki jih je pošiljala ljubimcu. Divna pisma! Takratnemu svetu so sicer ostala prikrita, našel jih je šele nedavno markiz D'Argenson. Tudi Voltaire je vedel o teh dragocenih pismih, toda vse njegovo iskanje — po Adrijanini smrti — je ostalo brezuspešno.

Koliko finoče je v teh pismih velike umetnice, v katerih se družijo ljubečega srca z mukami breznačnega ljubosumnja, z vzdihli duše, ki ve, da je varana, dasi je vredna najčisteše in najsilnejše ljubezni! (Nadaljevanje v prihodnjem «Ponedeljku».)

Darujte za spomenik kralju Petru Osvoboditelju!

Južna Amerika — paradiz trgovcev z dekleti

Društvo narodov je pred kratkim objavilo poročilo izvedeniškega odbora o delovanju trgovcev z dekleti. Poročilo, ki so ga izvedenci temeljito sestavljali polna tri leta, razkriva uprav rafinirane metode, ki se jih poslužujejo trgovci z belim blagom, da vtihotapijo Evropo v proslule južno-ameriške javne hiše.

»V južni Ameriki se da zaslužiti!«

»Zenske v Evropi gladujejo,« izjavljajo ob vsaki priliki zvodniki, agentje, »dobavitelji« človeškega blaga in lastniki bordelov. »Zato jih ni težko izvesti v Južno Ameriko, kjer se jim nudi prilika, da si zaslužijo lepe novce.« Toda evropske države, iz katerih se ženski eksport vrši sistematično v Argentino, Brazilijo in Urugvaj, opazujejo to početje mirno in skoro se zdi, da pri nas niti prav ne pojmujejo te nečloveške trgovine. Kako bi si naj sicer razlagali, da se smejo mednarodni trgovci z dekleti — kakor čitamo v gori omenjenem poročilu — v Buenih Airih, v Kairu, Parizu, Varšavi, Anversu itd. nemoteno kretati in da jih ne nadzdujejo niti policija niti obmejni organi? Kako naj drugače raz